

ดนตรีและเสียงสื่อสารนำวิญญาณ ในพิธีจอกอผีของชนเผ่าม้ง

รศ.ณรงค์ชัย ปิฎกรักษ์*

“พิธีจอกอผี” เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชนเผ่าม้ง มีจุดประสงค์เพื่อปลดปล่อยวิญญาณของผู้ตายให้ไปเกิดใหม่ เป็นภาพสะท้อนของกลุ่มชนที่มีความเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ความเชื่อเรื่องผีและดวงวิญญาณ ดนตรีและเสียงเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการประกอบพิธีที่ซับซ้อนอย่างยิ่งเพราะ กระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแต่ละช่วงแต่ละขั้นตอนได้ทำหน้าที่สื่อจิตวิญญาณของชาวม้งอย่างลึกซึ้ง ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาและมีส่วนร่วมในพิธีจอกอผี ของชนเผ่าม้ง บ้านแม่ตะละ ตำบลยังเมิน อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่อย่างใกล้ชิด พิธีดังกล่าวบรรดาญาติ ๆ ได้จัดให้แก่ยายหยั่งกอะ แซ่ย่าง ที่ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา ขณะเมื่อมีอายุ 80 ปี

ชนเผ่าม้งในประเทศไทย

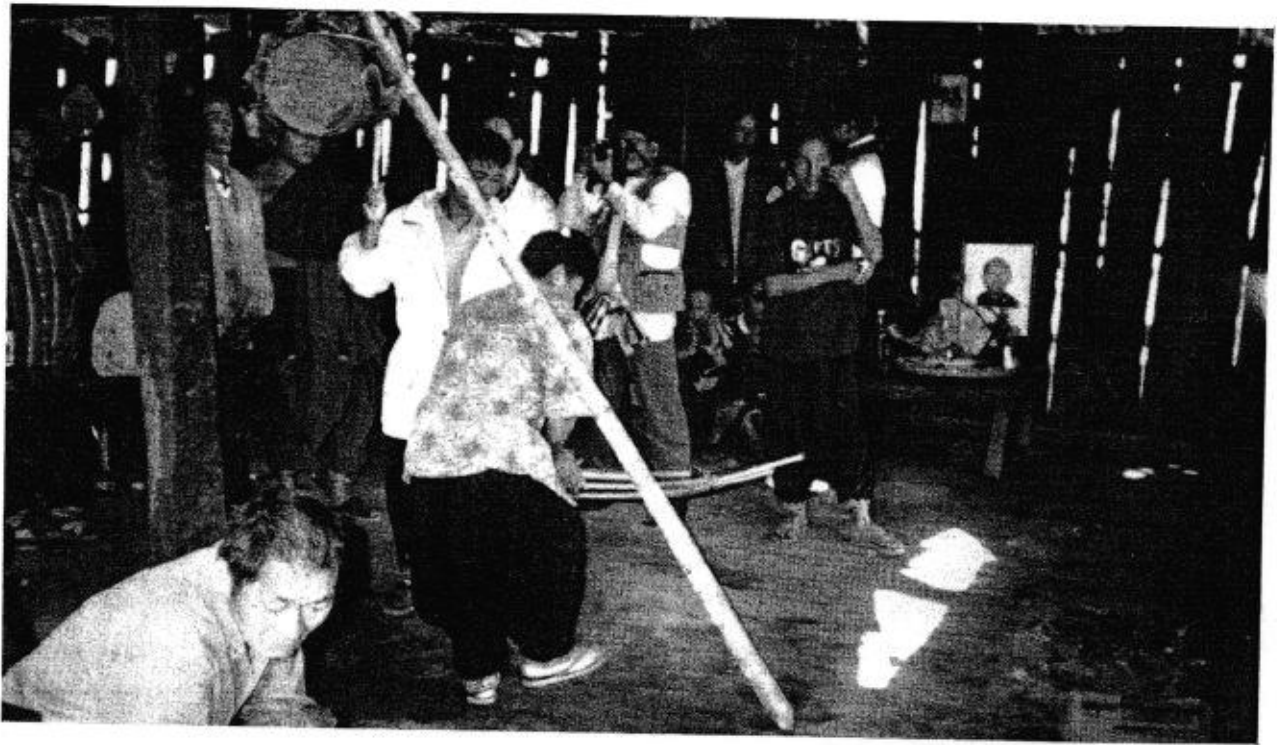
ชนเผ่าม้งเป็นชนเผ่าชาวเขาที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน แถบมณฑลไคเวจ่า ยูนนาน สุนหน่า เสฉวน ฯลฯ กลุ่มชาติพันธุ์นี้ได้รวมกันดำเนินวิถีชีวิตจนมีโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะของตนเอง การตั้งถิ่นที่อยู่ของชนเผ่าม้งนิยมอยู่ในพื้นที่สูงเหนือกว่าระดับน้ำทะเลมาก โดยเฉพาะแถบเทือกเขาสูง แวดล้อมไปด้วยพืชพันธุ์ป่าไม้ มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี มีแหล่งน้ำและพื้นที่ราบไหล่เขาเพื่อทำการเกษตร

จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชนเผ่าม้ง ชนเผ่าม้งได้ทำการต่อสู้กับรัฐบาลจีนที่ขยายอิทธิพลทางด้านการเมืองการปกครองเพื่อครอบงำความเป็นม้ง ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดของเผ่าจึงทำให้เกิดการต่อสู้และต่อต้าน ตลอดระยะเวลาช้านานนั้นหลายครั้ง ที่ประสบความพราชัยชาวม้งต้องอพยพไปสู่ดินแดนอื่น เมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง

สิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2488 รัฐบาลก๊กมินตั๋งซึ่งปกครองประเทศจีนขณะนั้น ได้มีประกาศห้ามชนเผ่าม้งในประเทศจีน แต่กบฏแบบม้ง ห้ามใช้ภาษาม้ง เหตุการณ์ที่บังคับเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดการต่อต้านอย่างรุนแรง และกว้างขวาง รัฐบาลก๊กมินตั๋งจึงดำเนินการปราบปราม ยังผลให้ชนเผ่าม้งต้องอพยพครั้งใหญ่ ถิ่นฐานแห่งใหม่คือดินแดนของประเทศลาว พม่า และเวียดนาม

สำหรับชนเผ่าม้งในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นชาวม้งที่อพยพเข้ามาในดินแดนประเทศลาวและอพยพต่อมายังดินแดนในประเทศไทย ถิ่นฐานที่ตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พะเยา แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุโขทัย ฯลฯ ข้อมูลกรมประชาสงเคราะห์ ในปี 2541 ระบุว่าชนเผ่าม้งมีประชากรมากเป็นอันดับสองรองจากชนเผ่ากะเหรี่ยง คือมีจำนวนประชากร 118,779 คน จำนวนครัวเรือน

* รองศาสตราจารย์ ประจำวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

15,177 หลังคา 223 หมู่บ้านสำหรับในจังหวัด
เชียงใหม่มีชาวบ้านมั่งจำนวน 66 หมู่บ้าน

ศาสนาและความเชื่อ

ความเชื่อที่เป็นพื้นฐานดั้งเดิมของชนเผ่าม้งคือการนับถือผี เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย มีพระธรรมจาริกเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ชาวม้งจึงหันมานับถือพระพุทธศาสนาโดยผสมผสานเข้ากับความเชื่อดั้งเดิมโดยยังคงนับถือผีต่อไป อีกส่วนหนึ่งมีมิชชันนารี และผู้ประกาศศาสนาได้นำเอาศาสนาคริสต์เข้าไปเผยแผ่ ชาวม้งที่หันไปนับถือศาสนาคริสต์จึงยกเลิกการนับถือผีดังที่เคยยึดถือปฏิบัติมา

ในระบบความเชื่อที่นำเสนอในบทความนี้มีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีวิญญาณของชนเผ่าม้งที่นับถือผีและเป็นกลุ่มที่นับถือพระพุทธศาสนา ส่วนชาวม้งที่นับถือศาสนาคริสต์และเป็นญาติได้เข้าร่วมพิธีด้วย ประมาณ 2-3 คน แต่ไม่ได้มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงระเบียบประเพณีครั้งนี้แต่อย่างใด ดังนั้นพิธีกรรมต่าง ๆ จึงมีเนื้อหาสาระที่ชาวม้งถือปฏิบัติสืบทอดตามแบบแผนมาแต่ดั้งเดิม

ความเชื่อในเรื่องผี วิญญาณและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ มีตำนานที่ชาวม้งเล่าขานกันต่อ ๆ มาเกี่ยวกับการเกิดและการตายว่า สมัยเมื่อนานมาแล้วมนุษย์เกิดมา

มีความเป็นอมตะ แยกต่างไปจากบรรดาสัตว์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาแล้วต้องตาย การที่เป็นเช่นนี้เพราะมีเขอะเซ้า หรือผีฟ้าเป็นผู้กำหนดให้เป็นไปเช่นนั้น มนุษย์ก็สามารถรับกติกานี้ได้ไม่คิดอะไร จนกระทั่งวันหนึ่งมนุษย์เดินทางไปพบเสือสองตัวนอนตายอยู่ อาการตายของเสือทำให้มนุษย์ถูกคิดขึ้นมาว่ามนุษย์น่าจะตายเหมือนสิ่งมีชีวิต เหมือนเสือสองตัวนั้นด้วย คิดดังนี้แล้วจึงเดินทางไปพบเขอะเซ้า แจ้งความประสงค์ของตนให้ทราบ เขอะเซ้าพิจารณาแล้วจึงเห็นด้วย เขอะเซ้าออกปากอนุญาตให้มนุษย์ตายได้ตามต้องการ แต่ได้ตั้งเงื่อนไขไว้ว่ามนุษย์ต้องนำค่างไปเป่าให้เสือสองตัวที่นอนตายนั้นก่อน มนุษย์ปฏิบัติตามเงื่อนไขของเขอะเซ้า ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมามนุษย์จึงมีการตายเหมือนสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เมื่อตายแล้วบรรดาญาติ ๆ จึงได้นำค่างและกลองไปเป่า ตี ให้แก่ผู้ตาย ความเชื่อของชาวม้งที่มีต่อเครื่องดนตรีคือมนุษย์ไม่สามารถใช้ภาษามนุษย์ติดต่อสื่อสารกับวิญญาณได้ ค่างและกลองเท่านั้นที่เป็นตัวแทนของเสียงในการติดต่อสื่อสาร นำทางหรือชี้ทางให้แก่วิญญาณได้

ความตายและพิธีกรรม

ในหมู่บ้านของชาวเผ่าม้ง เมื่อมีคนตายชาวม้งจะจัดการประกอบพิธีฝังศพ โดยมีผู้จัดการที่เรียกว่าก่าสี

บุคคลผู้รู้ชั้นตอนและการจัดการพิธี เป็นผู้ดำเนินการแทนเจ้าภาพ เหตุผลของการให้กำสัจจัดการพิธีแทนเจ้าภาพ เพราะ สามิ ภรรยา หรือบุตร ยังตกอยู่ในอาการเศร้าโศกเสียใจ ไม่อาจจัดการเองได้ถูกต้องตามขนบปฏิบัติ หรืออาจทำให้ขาดความสมบูรณ์ได้ ชาวม้งใช้วิธีการฝังศพ ชาวม้งนิยมตั้งศพไว้บนแคร่ในบ้านโดยไม่บรรจุลงโลง แม้ศพจะส่งกลับบ้างแต่ชาวม้งไม่รังเกียจ พิธีเบื้องต้นที่บ้านเสร็จแล้วชาวม้งจึงนำศพไปฝัง มีการตรวจหาวันดี เช่น วันวัว การตรวจสอบวันดีมีผู้รู้และใช้ปฏิทินจีนเป็นคู่มือในการตรวจสอบ การนำศพไปฝังใช้ช่วงเวลาเย็นด้วยมีความเชื่อว่าวิญญาณของผู้ตายจะไม่กลับไปรบกวนผู้คนในบ้าน

เมื่อผู้ตายครบ 13 วัน มีพิธีเรียกว่าพิธีซ้อหรือพิธีซ้อ มีความเชื่อว่าเมื่อชาวม้งตายและนำไปฝังแล้ว ผู้ตายยังขาดแคลนเสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็น เพื่อให้ผู้ตายมีเสื้อผ้า เครื่องใช้ ทายาทจึงทำพิธีซ้อให้ แ่งเป็นเครื่องดนตรีสำคัญต่อการทำพิธีซ้อ มีนักดนตรีเป่าแ่งที่เรียกว่า ดุสือแ่ง ดุสือแ่งเริ่มเป่าแ่งที่บ้านที่ซึ่งผู้ตายเคยอยู่ เดินเป่าไปยังหลุมฝังศพ ในพิธีมีการบอกกล่าวให้ผู้ตายรับรู้ พร้อมทั้งเชิญวิญญาณเดินทางกลับบ้านไปเก็บเสื้อผ้าเครื่องใช้ส่วนตัวที่เคยใช้ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ จากนั้นดุสือแ่งจึงเป่าแ่งจากหลุมศพไปยังบ้าน เสียงของแ่งต้องเป่าตลอดทางเพื่อนำทางให้แก่วิญญาณเดินทางจนถึงบ้าน

พิธีจอกผลี่

พิธีจอกผลี่ (อ่านออกเสียงเน้นที่จอ ชาวม้งออกเสียงหลายคำที่เน้นนำเช่นนั้น) นักภาษาในงานสนามจึงสะกดโดยใส่จุดไว้ได้อักษรตัวแรก เช่น จอจผลี่ ดุสือแ่ง เป็นต้น) เป็นพิธีที่จัดต่อจากพิธีซ้อ ระยะเวลาที่จัดไม่กำหนด ขึ้นอยู่กับความพร้อมของญาติ วัตถุประสงค์ของพิธีนี้ คือ การเชิญวิญญาณของผู้ตายให้กลับมารับเครื่องเช่น ไหว้ มาร่วมฉลองและพบปะญาติมิตรเพื่อนฝูงที่คุ้นเคยกันมาก่อน จากนั้นจึงทำพิธีปลดปล่อยหรือส่งดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่ปรโลกหรือเพื่อไปเกิดใหม่ มีการเชิญแขกและญาติมิตรมาร่วมงาน มีการจัดเลี้ยงตอบแทนกำสัจ ที่เคยช่วยเหลือเจ้าภาพจัดงานศพมาตั้งแต่ผู้ตายถึงแก่กรรม จนถึงวันที่กำหนดจัดพิธีจอกผลี่นั้น

เครื่องดนตรีในพิธีจอกผลี่

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในพิธีจอกผลี่ มี 2 ชนิด คือ กลองและแ่ง เครื่องดนตรีทั้งสองนี้มีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบพิธี ไม่มีไม่ได้ ขอแนะนำเครื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีนี้ก่อน

กลองพิธี เรียกว่าคั่ว ชาวม้งมีความเชื่อและถือว่า กลองเป็นสัญลักษณ์ของวิญญาณและความตาย ชาวม้งแต่ละตระกูลแ่งมีกลองพิธีของตนเอง โดยเฉพาะในบ้านของดุสือแ่ง ความเชื่อดังกล่าวจึงมีการปฏิบัติที่เคร่งครัดมากในยามปกติชาวม้งจะไม่ตีกลองในบ้านหรือในหมู่บ้านอย่างเด็ดขาด กฎนี้หากฝ่าฝืนด้วยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ถือว่ามีความผิดร้ายแรง บางหมู่บ้านกำหนดว่าผู้ตีต้องถูกปรับและทำพิธีขอขมาต่อผีโดยการฆ่าหมู และใช้เลือดหมูนั้นขอขมาต่อผี การตีกลองจึงทำได้เมื่อมีคนตายหรือการจัดพิธีเกี่ยวกับวิญญาณหรือเกี่ยวกับคนตายเท่านั้น กลองพิธีที่ชาวม้งใช้มี 2 ชนิด คือ

1. กลองถาวร เป็นกลองที่สร้างขึ้นอย่างประณีตแข็งแรง ทุ่นกลองทำด้วยไม้ท่อนใหญ่ประเภทไม้เนื้อแข็ง นำมาขุดเจาะภายในและตกแต่งรูปทรงด้านนอก ขนาดหน้ากลองทั้งสองด้านแตกต่างกันเล็กน้อย ใช้หนังวัวขึ้นหน้าจึงหนังทั้งสองด้านด้วยหมุดไม้ ลักษณะเช่นเดียวกับกลองทัด โพน หรือกลองปูจา มีห่วงสำหรับแขวน ใช้ไม้ตี 2 อัน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมเป็นผู้ดูแลและรักษา ในชุมชนชาวม้งแต่ละแห่งอาจจะมีกลองถาวรเพียงหนึ่งหรือสองใบเท่านั้น กลองถาวรนี้ต้องมีการทำพิธีเช่น ไหว้เรียกว่า รักษากลองหรือการเลี้ยงกลอง บุตรชายคนใดเป็นผู้มีสิทธิในการรับทอด และนำไปใช้ในพิธีกรรมที่จัดขึ้น ในบ้านของชาวม้งที่มีกลองถาวรนี้มีวิธีเก็บกลองให้อยู่ในที่ซึ่ง

มีความเหมาะสม โดยใช้การแขวนไว้บนที่สูงได้หลังคาบ้าน บางบ้านห่อผ้าอย่างมิดชิดและเก็บไว้ในที่ที่มีความเชื่อมั่นว่า รอดพ้นจากมือเด็ก

2. กลองชั่วคราว เป็นกลองที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ เฉพาะในงานพิธีในแต่ละครั้ง เสร็จกิจกรรมของพิธี นั้นแล้วต้องนำไปทิ้ง ในพิธีศุภจอผลี่ ที่หมู่บ้านม้ง บ้านแม่ตะละ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ชาวม้งเริ่มทำ กลองตั้งแต่เช้ามีด ใช้ถังน้ำพลาสติกสีดำ ตัดส่วนที่เป็นหู หิ้วออก นำหนังวัวซึ่งมีอยู่แล้วมาหุ้มที่ส่วนบนของถัง หุ้มพันด้วยไพล่อนสีขาวและเชือกฟาง กลองชั่วคราวที่ ทำเสร็จแล้วนี้ได้นำไปผูกห้อยกับไม้ฉิ่งจั่ว สำหรับไม้ ฉิ่งจั่วนี้คือไม้ไผ่ลำยาวพาดกับเสาเอกกลางบ้าน กลอง ผูกแขวนอยู่สูงระดับศีรษะหรือประมาณ 150 ซม. มีไม้ ท่อนยาวประมาณ 40 ซม. สำหรับใช้ตีจำนวน 2 อัน แต่ที่พบระหว่างการศึกษาศึกษาพิธีชาวม้งใช้ไม้ตีเพียงอันเดียวข้อ สังเกตคือกลองที่ติดตั้งนี้หันด้านหน้ากลองไปทางทิศเหนือ

เค่ง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าลักษณะ เดียวกับแคน บางแห่งเรียกว่าแก้ง เค้ง หรือแคนน้ำเต้าก็มี การเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่าเค้งเพราะเรียกตามการ ออกเสียงของชาวม้ง เค้งจัดอยู่ในกลุ่มเครื่องลม (acrophone) การกำเนิดของเสียงกระทำได้ทั้งการเป่าและดูดผ่านลิ้น ที่มี ลักษณะเป็นลิ้นอิสระ เมื่อเป่าในพิธีกรรมใช้ครั้งละ 1 เค้ง เค้งนี้เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้เป่าได้หลายโอกาสทั้งที่เกี่ยว กับความบันเทิงและเกี่ยวกับวิญญูณและความตาย ยกเว้น งานแต่งงานเท่านั้นที่ไม่ใช่ ผู้ชายเท่านั้นที่ได้รับอนุญาต ให้เป่าเค้งได้ ทำนองเพลงที่ใช้ในงานศพหรือพิธีที่เกี่ยวข้อง กับความตายห้ามนำมาเป่าเล่นในบ้านที่ไม่มีคนตายโดยเด็ด ขาด ชาวชาวม้งที่มีความสามารถหรือเป่าเก่งๆ มักได้รับความ สนใจจากหญิงสาวชาวม้งเป็นพิเศษเพราะถือว่าเป็น

ผู้มีความสามารถ โอกาสที่ชาวม้งเป่าเค้ง มี 6 อย่าง คือ

1. เป่าเพื่อความบันเทิงทั้งในเทศกาลและทั่วไป
2. เป่าในพิธีเลี้ยงกลอง
3. เป่าในพิธีศพ
4. เป่าในพิธีฆ่าวัวให้แก่วิญญูณผู้ตาย
5. เป่าในพิธีซื้อ
6. เป่าในพิธีศุภจอผลี่

เค้งมีหลายขนาด ส่วนประกอบสำคัญมี 3 อย่าง คือ เค้งเป็นส่วนของปากเป่า เลาเค้งมีไม้ประเภทไม้ กระจุกไล่ขนาดเล็ก และลิ้นเค้ง ทำด้วยทองเหลืองแบน ตัดให้มีขนาดเล็กเป็นรูปเหลี่ยม ติดอยู่ด้านในของเลาเค้ง โดยใช้ไขว้เป็นตัวเชื่อมให้ติดกัน ส่วนระบบเสียงของ เค้งมีระบบเสียงแบบห้าเสียงที่เรียกว่าเพนทาโทนิค (pentatonic) ระหว่างเป่ามีเสียงโครนหรือเสียงร่วมแทรกอยู่ด้วย

พิธีศุภจอผลี่ ที่บ้านแม่ตะละ

การจัดพิธีศุภจอผลี่ ที่บ้านแม่ตะละ หมู่ที่ 6 ตำบลยั้งเมิน อำเภอแม่สะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการ จัดพิธีเพื่อเชิญและส่งวิญญูณนายหยั่งเกอะ แซ่ย่าง ชาว ม้งถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา ขณะอายุ 80 ปี เมื่อ 5 ปีก่อน มีภรรยาชื่อนางอึง แซ่ย่าง มีบุคคลสำคัญที่ควรกล่าวถึงคือ นายวิชัย พนาสันติ หรือพ่อหลวงวิชัย ตำแหน่งผู้ใหญ่ บ้าน เป็นบุตรชายคนหนึ่งของนายหยั่งเกอะปัจจุบันนับถือ ศาสนาคริสต์ นายละสุ แซ่ย่าง เป็นน้องชายคนสุดท้อง นายบ่อเค้ง แซ่ย่าง อายุ 73 ปี ญาติมีศักดิ์เป็นน้องและ สนิทสนมกับนายหยั่งเกอะ นายหวิอ แซ่ย่าง ทำหน้าที่ เป็นกำสี นายข่า แซ่ย่าง ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน นายลาต้า แซ่เผ่า อายุ 68 ปี ทำหน้าที่เป็นคู่มือเค้งโดยมีบุตรชาย คอยช่วยเป่าเค้งและตีกลองพิธี

สถานที่จัดพิธีศุภจอผลี่ เป็นบ้านเดิมของนายหยั่ง เกอะ แซ่ย่าง ลักษณะเป็นบ้านม้งชั้นเดียว หลังคามุงด้วย สังกะสี ฝาบ้านกั้นด้วยไม้กระดาน ไม่มีหน้าต่าง มี เสาเอกกลางบ้าน 1 ต้น หน้าบ้านหันไปทางทิศใต้ ระบบระบายอากาศผ่านทางช่องกระดานที่กั้นห่าง ๆ นั้น การแบ่งสัดส่วนพื้นที่ในบ้าน มี 4 ส่วน คือ

1. ห้องนอน อยู่มุมซ้ายทางด้านทิศใต้ กั้นห้อง ไว้
2. ที่ทำครัวอยู่มุมซ้ายด้านทิศเหนือ

3. แคร่รับแขก อยู่มุมขวาด้านทิศใต้ มีแคร่ไม้ไผ่ และกองไฟสำหรับให้ความอบอุ่น
4. พื้นท่อนอกประสงค์อยู่กลางบ้าน สำหรับเป็นที่รับประทานอาหาร นั่งเล่น เป็นที่วิ่งเล่นของเด็ก ๆ การจัดพิธีคุดจอกใส่พื้นที่ส่วนนี้ บ้านม้งหลังนี้มีประตูเดียว เมื่อมองตรงเข้าไปที่ฝาบ้าน มีที่สถิตผีเรือนเรียกว่าคลังเงี้ยว คุดอยู่ที่ฝาบ้านด้านทิศเหนือ คลังเงี้ยวทำด้วยกระดาษสา มีขาไก่และรอยเลือดคุดอยู่ ชาวม้งนับถือมากและมีการเซ่นไหว้ทุกปี

เครื่องเซ่นไหว้ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องใช้ในพิธี

การจัดพิธีนอกจากพื้นที่กลางบ้านด้านในแล้วด้านนอกยังใช้เป็นพิธีที่ประกอบพิธีด้วย มีเครื่องเซ่นไหว้ วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องใช้ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. บริเวณพื้นที่ด้านหน้าคลังเงี้ยว มีภาพถ่ายของนายหยังเกอะ แซ่ย่าง แขว่นอยู่ใต้คลังเงี้ยว ถัดมามีพื้นที่บ้าน มีม้าขนาดเล็ก 2 ตัว ตัวหนึ่งสำหรับวางเครื่องสัตตภัณฑ์ อีกตัวหนึ่งจัดวางไว้สำหรับเป็นที่นั่งของวิญญาณนายหยังเกอะ แซ่ย่าง
2. โต๊ะรับแขก เป็นม้านั่งขนาดเล็ก สำหรับวางด้วยเหล้า มีขวดเหล้าข้าวโพด 2 ใบ วางอยู่ข้าง ๆ โต๊ะรับแขกนี้เป็นที่ซึ่งกำสั๊กใช้รับรองแขกที่มาร่วมงานหรือมาช่วยงาน
3. เสาเอกกลางบ้าน บ้านม้งที่ปลูกสร้างถูกต้องตามแบบแผนดั้งเดิม ต้องมีเสา 1 ต้นอยู่กลางบ้าน เมื่อมีเด็กผู้ชายเกิดชาวม้งจะนำรกของเด็กไปฝังไว้ที่เสาด้านนี้ ที่ตรงนี้มีมีความสำคัญมากต่อการประกอบพิธีศพ หรือพิธีที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณ เพราะชาวม้งใช้เป็นที่แขวนกลองพิธีด้วย
4. ฦ่งจ๋วะ เป็นเสาค้ำกลอง ทำด้วยไม้ท่อนขนาดยาว บางทีก็ใช้ไม้ไผ่ พาดกับเสาเอกกลางบ้าน ตอนบนมีกลองแขวน พื้นที่ได้ฦ่งจ๋วะ มีความสำคัญเพราะใช้เป็นที่พักคุดของเครื่องพิธีสัตตภัณฑ์ ความเชื่อของการประกอบพิธีคือเป็นทางเดินของวิญญาณผู้ตาย
5. แคร่ตั้งพิธีนอกบ้าน เป็นแคร่สูง ยกพื้น มีเสา 4 ต้น ใช้ไม้ไผ่จัดทำขึ้นชั่วคราว
6. อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธี มีเหล้าข้าวโพด เหล้านี้ใช้ตลอดงาน ตั้งแต่การรับรองแขกที่มาร่วมงาน ใช้เซ่น

ไหว้วิญญาณ ใช้เลี้ยงแขกระหว่างการเชิญวิญญาณ แก้วเหล้ามี 2 ชนิด คือ ด้วยแก้วธรรมดา ด้วยแก้วที่ทำจากลำไม้ไผ่ขนาดเล็กตัดเว้าข้อสำหรับให้เป็นส่วนของมันด้วยด้วยไม้ไผ่นี้นี้เมื่อเสร็จพิธีแล้วทิ้ง กระดาษเงินกระดาษทอง และรูปสำหรับไหว้วิญญาณ

7. อาหารเครื่องไหว้ มี ไช้ดัม ข้าวสุก ไก่ต้ม จืด อาหารชนิดอื่น ๆ ที่ประกอบขึ้นสำหรับเลี้ยงแขก

8. สัตว์สังเวช มี 2 ชนิด คือ ไก่ชนสีดำ 1 ตัว หมูชนสีดำ 1 ตัว สำหรับหมูนี้นำภาพเตรียมการไว้ล่วงหน้า

เครื่องพิธีสัตตภัณฑ์

เครื่องพิธีสัตตภัณฑ์ ภาษาม้งเรียกว่าโก๊ะว้าง เป็นอุปกรณ์ที่ใช้แทนวิญญาณของนายหยังเกอะ แซ่ย่าง เครื่องพิธีสัตตภัณฑ์ตกแต่งเป็นร่างแทน มีการสวมเสื้อผ้าเครื่องประดับเมื่อทำการเซ่นสังเวชและเชิญวิญญาณ ผู้ประกอบพิธีต้องนำไปตั้งและดำเนินการตามขั้นตอน อุปกรณ์ของโก๊ะว้างประกอบด้วย กระดิ่งไม้ไผ่ กระดิ่งนี้ใช้เป็นภาชนะรองรับสิ่งของต่าง ๆ กระดิ่งมีความกว้างเส้นผ่านศูนย์กลาง 50 ซม. รองด้วยใบตอง

ส่วนประกอบที่จัดวางในโก๊ะว้างมีขนมแป้งเรียกว่า คู้จ้ว เป็นขนมที่ทำด้วยแป้งข้าวเหนียว โดยปกติชาวม้งนิยมทำขนมคู้จ้วไว้รับประทานกันทั่วไปนอกจากนี้ยังใช้งานฉลองปีใหม่และพิธีอื่น ๆ ส่วนผสมและกรรมวิธีการปรุง เริ่มด้วยการนำข้าวเหนียวมานึ่งให้สุก จากนั้นจึงนำลงจากอุปกรณ์นี้ นำมาใส่ในรางไม้ ใช้ไม้ทุบ-ค้ำทำให้แป้งและจนเหนียว เป็นใช้การได้ เวลารับประทานสามารถรับประทานได้ทันทีขณะยังร้อนและอุ่น ใครชอบรสหวานก็นำน้ำตาลทราย หรือน้ำตาลอ้อย หรือนมข้นหวานมาจิ้ม อีกวิธีหนึ่งนิยมทำกันคือนำแป้งคู้จ้วที่ทุบค้ำได้ที่แล้วนำไปห่อใบตอง อย่างจนเหลืองกรอบก่อนนำมารับประทาน ในพิธีคุดจอกใส่ ชาวม้งเริ่มทำกันตั้งแต่เช้ามืด การทำแป้งขนมคู้จ้วดังที่กล่าวนี้ เมื่อได้เนื้อแป้งที่เหนียวนุ่มแล้ว ผู้ทำจึงนำแป้งมาปั้นเป็นก้อน วางบนโก๊ะว้าง กดแป้งให้แบนราบมีความกว้างประมาณ 30 ซม. หนาประมาณ 4-5 ซม. วางสองชั้นทับกันให้ชั้นบนมีขนาดเล็กกว่าชั้นล่าง ตัวเนื้อขนมแป้งคู้จ้วมีความหมายเป็นสัตตภัณฑ์แทนร่างของนายหยังเกอะ แซ่ย่าง

วิญญาณผู้ตายหญิง 7 ครั้ง ระหว่างการเจริญหรือตลอดพิธีที่ยาวนานนี้คูด็องยังคงเป่าเป่าเพื่อให้กระแสดเสียงคงดังไม่ขาดระยะ เมื่อนักก็เปลี่ยนผู้เป่า ดังได้กล่าวแล้วว่า ชาวมังเชื่อว่าเสียงคงเป็นเสียงที่สื่อสารและนำวิญญาณ

การฆ่าสัตว์เช่นสังเวทวิญญาณ

สัตว์ที่นำมาฆ่าเพื่อเช่นสังเวทมี 2 ชนิด คือ ไก่ชนสีดำ และหมูชนสีดำ เมื่อฆ่าสัตว์แล้วโดยเฉพาะหมู ชาวมังจะแบ่งเนื้อเพื่อนำไปเช่นนายชังเกอะที่หน้าพิธีในบ้าน ส่วนหนึ่งจัดแบ่งให้กำสึ ให้คูด็องและผู้ช่วยงานอีกส่วนนำไปประกอบอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน การเช่นครั้งนี้ออนุญาตให้ผู้หญิงเข้าไปจุดรูปเทียนไหว้วิญญาณได้ ผู้หญิงที่เข้าร่วมตอนนี้ต้องเป็นหญิงสาวบริสุทธิ์ ด้รับคำอธิบายว่าผู้หญิงที่เอาตัวแล้ว คือแต่งงานแล้วไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมพิธีไหว้วิญญาณ ตอนบ่ายมีพิธีสังเวทวิญญาณมาร่วมเลี้ยงสังสรรค์กับญาติมิตร และเช่นสังเวทอาหารแล้ว จึงขอส่งปล่อยวิญญาณ ผู้ทำพิธีนำกระดิ่งเครื่องพิธีสัญลักษณ์มาหมุนให้คว่ำ เรียกว่าคูด็อง ถ้ากระดิ่งยังหงายอยู่แสดงว่าวิญญาณยังไม่ไป ต้องทำซ้ำใหม่จนกระดิ่งคว่ำ แสดงว่าวิญญาณพร้อมที่จะไป มีการตักลงพิธีอย่างต่อเนื่องสังเกตว่าการตักลงช่วงนี้ ตักค่อนข้างถี่กระชั้นรุกเร็วอารมณ์ ส่วนคูด็องก็เป่าเป่าจนเสร็จ

การที่ชาวมังใช้กลองพิธีและคงในพิธี คูด็องนี้ เครื่องดนตรีทุกชนิดได้ทำหน้าที่ตามความเชื่อที่เป็นรูปธรรมคือกลอง ด้วยชาวมังเชื่อว่าเสียงกลองมีอำนาจ มีความเกี่ยวข้องกับวิญญาณโดยเฉพาะ จึงใช้กับงานศพและวิญญาณหรืองานที่เกี่ยวข้องกับความตาย การถือที่ว่าความตายเป็นเรื่องของการพลัดพรากที่ทุกคนไม่ปรารถนา ตัวกลองพิธีชั่วคราวที่ทำขึ้น เมื่อใช้แล้วต้องทำลายทิ้งไป หากเป็นกลองถาวร เมื่อใช้แล้วก็ต้องนำไปเก็บรักษาอย่างดีไว้ในที่ที่เหมาะสม ห่างไกลจากเด็ก เสียงกลองมีความหมายเพื่อการเชิญ นำทาง และส่งวิญญาณ เพราะเสียงกลองมีความดัง ย่อมส่งเสียงให้วิญญาณกับวิญญาณได้ ส่วนคงแม้ว่ามีเสียงเบา แต่สีสันของคงที่มีเสียงร่วมแทรกอยู่ที่ด้วยเรียกว่าเสียงโครนนั่น ด้วยความเชื่อว่าเสียงนี้มีพละฤทธิ์ที่สามารถโอนนำ สื่อความรู้สึกนึกคิดของจิตวิญญาณชาวมังได้อย่างสนิทสนม เสียงคงจึงเป็นเสียงที่มีคุณค่าต่อชาวมัง มีความผูกพัน เป็นสาระที่ฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิตของชาวมังตลอดมา

พิธีคอนสุดท้าย จึงยุติการเป่าเพราะเชื่อว่าวิญญาณได้ล่องลอยไปแล้ว

ทำนองเพลงคง

นายลาต้า แซ่เต่า คูด็องให้ข้อมูลว่า เพลงที่ใช้เป่าตลอดงานพิธีคูด็องนี้เป่าทำนองวนเวียน จะหยุดพักก็เป็นช่วงพิธีฆ่าไก่ ฆ่าหมู ทำนองเพลงที่ใช้เป่ามี 4 ช่วงเวลา คือ

1. ทำนองจ้งผลี่ เป็นเพลงแรกที่เป่าเพื่อเชิญวิญญาณผู้ตายให้กลับมาร่วมพิธีร่วมกัน ดุ่มฉลองร่วมกับญาติมิตรที่เคียงเคียงกันเมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่
2. ทำนองคงจ่า เป็นทำนองเพื่อการฆ่าสัตว์สังเวท คงเป่าก่อนเพื่อบอกให้วิญญาณผู้ตายทราบว่าญาติมิตรได้ฆ่าสัตว์อันมีไก่และหมูเพื่อสังเวท ขอให้วิญญาณมารับเอาอาหารเหล่านี้ไปด้วย สำหรับการลงมือฆ่าจริงคงไม่เป่า
3. ทำนองไค้ตุด เป็นทำนองเพลงเพื่อการเตรียมอาหาร ขอให้วิญญาณมารับประทานอาหารที่จัดเพื่อมอบให้ครั้งนี้
4. ทำนองตุดจ้อผลี่ เป็นเพลงที่มีความประสงค์เพื่อแจ้งให้วิญญาณทราบว่าบัดนี้วิญญาณควรไปเกิดใหม่ได้แล้ว

